

OTO TA POTOTO (I)

(Bi mutiko azienistorio-mistorioak)

Oto'ri buruz zerbait

—Baña. Anes, nundik atera dok izen ori. Alemania'tik ala?

—Ez, ba. Bere gurasoek imiñitako izena da...

—Baña, nola liteke ori?

—Ez al dakizu zer oitura zegoen izenak emateko bataio-egunean?

—Eguneko Santuen izenak imintzea.

—Oto jaiotako egunean aukeratu ziralta, guztiak ez jartze arren, lenengo bi izenak imiñi eutsoen: Honorato eta Toribio.

—Eta, bi izen oietatik nolan sortu dok Oto?

Bi izenak batera askotxo izanik, lenengo izenaren isatza (To) eta bigarrenaren burua (To) deitzea erabaki eben.

—Baña, Toto (totto) txakurtxoaren izena dok, mutil.

—Orixe gerta zitzaizen gurasoei; Toto'ka asi ziranean, konturatu ziran semea txakurtzat artzen ebela eta ordutik kendu eutsoen lenengo T ori.

—Eta orrela atera eben Toto'tik. Oto?

—Bai, ala da izan be.

Bataioko arratsalde artan, Tabernazuloan sartuta, an zegoen Oto'ren aita, Bartolo jauna, bere trebetasunak lagunei agertzen.

—Zer abilitade?

—Bartolo'k sudurra eukan kakoduna eta luzea. Bere trebetasun guztia zera zan: sudur-puntari ortzakin ainka egitea.

—Ori al zan guztia?

—Ordurako dozena bat pattar-kopa irentsita zegoen... Sudur-muturra tantaka, ezpañak lerdea dariola, urdalla bero eta burua naaste, aotik itza eta pitza etengabeko jarioan. Noiz batean eldu dio sudurrari ortzakin... Ango txalo eta oivak! Ango Bartolo'ren arroa!

—Eta, Bartolo, zuen ume ori zer tipokoa da?

—Nere tipokoa, Bartolo eta Konpañia.

—Eta burua?

—Aundi xamarra. Nerearen antzekoa.

Esan dezagun batik-bat Bartolo arrote gizarajo bat zala. Ez jan eta ez lan. Emendik aza bat arrapatu, andik bi porru ostu, udazkenean gaztañetan, udaberrian perretxikotan. ibaiertzean loina eta eskallu udagalduta...

Bai ba, ez zeukan amar metro lur bere etxearen inguruan ta zer egingo eban gizarajo arrek! Lanerako taju gutxi, gogoa, berriz, gutxiago... eta an zebillen beti nundik mokautxo bat lortuko... Marikutz emazteak joan bear izaten eban sorora alogorean, andik jasotako bost errialekin umeai jaten emateko... Jazteko ez zan bost errialekin osatzen; baña, auzoan zabartutako praka eta txamarrak ematen eutsoezan semientzako apaingarri eta berogarri... Bartolo'k irabazita-koaren zai egon bearko baTu, errukarri Maikutz eta bere ondorengoak!

Ama alogorean eta aita gaztañetan, Oto asi zitzaigun bere kasa, ez eskola eta ez edukazio... Kristiñau ikasbidera joan oi zan, orratio... Buru azkarra zuan gauzak gogoan artzeko Alan be, ez eban gauza aundirik ikasi: eskolara noiz-beinka bakarrik, eta joandakoan ez zion maixuari tutik ententitzen... Zenbat zaplaztako artuta zegoen, eskolara gutxi joan arren... Eta belarrondoko aiekin eskolarako zeukan gogo apurra aitu eta gastau. Nonorato Etxeberria, maixuak deadar egiten ebanean, zutik para eta serio-serio "Sardiña ustel", erantzungo eban. Ez bai zuan erderazko "Servidor de usted" ententitzen... Kultura aundirik ez zitzaion buru aundi artan sartu... Izan be, erderaz ez dakanari, erderaz kultu'a ematea. begitik ardoa eskeintzea bezela da. Eta, Oto'ri ardoa begitik eman zioten eta ainbeste abilitaderik ez begitik ardoa ezpañetara jeisteko... Ori izan zan etxetik kanporako Oto'ren kultura guztia; etxe-barrukoa, berriz, Jainkoak daki... Ez aitak eta ez amak ez zuten sekula astirik eta denborarik artu semeak ezitzeko.

—Bartolo —esan zion Urliak— zergaitik ez dezu Oto eskolara geiago bialtzen?

—Zertarako? Ez bait du ezer ikasten...?

—Eta, bat berabe bialdu gabe geiago ikasiko al du?

Esanagaitik, edo, Bernabe jaunaren eskolara bialdu zuan negu batean. Urte artan egin bear zuen Oto'k bere Jaunartze Nagusia.

Bernabe jaunak artu zuan bere eskolan mutillakin errukituta. Kultura erderaz ematen zuen arrek be bere eskola partikularrean; baña. euskeraz ekilako Oto'ri egoki lagundu zion.

Ikasi zuan, beintzat, irakurtzen eta zirri-horro batzuek egiten... Baita mundua Lazkau'ko inguruetan ez zala bukatzen; bazirala aurrerago beste erri batzuek ere: Madril. Bilbo, Donosti...

Orra gure Oto kulturaduta.

Buru aundi aretan bein sartzen diranak, barruan dira sekulako. Ez dabe andik urtengo... Ez, orixe!

Ikasitako apurrak, an dagoz buru barruan; baña, ikasitakoak erabiltzen; bakoitza berari egokitzen zaion tokian jartzen eta alkarren arteko artuemonak astertzen, orretan naasten jakon burua... Ez eban bururikjasotzen... Ezin iñundik be burutu.

Noiz edo noiz, kasualidade utsez, izaten dauz buruan tximista argitsuak, eta orduan bai. gauzen arteko artu-emonak garbi ikusten dauz... Ori ez da gogo atzeko aalmen sorna; burubidetik jokatze aalmena da; barru guztiak argitzen zaio ordu orretan.

Bañan, noiz jotzen dau ordu onek?

(Jarraituko dau)
Arrinda'tar Ames